

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.4.32>

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ: КРИМІНОЛОГІЧНО-ЦІННІСНИЙ ВИМІР

Токар П.Т.,
*кандидат юридичних наук,
полковник поліції,
начальник Головного управління
Національної поліції в Харківській області;
старший викладач кафедри юридичних дисциплін
Сумської філії ХНУВС (за сумісництвом)
ORCID: 0009-0008-8111-7142
e-mail: tokarpetrot@gmail.com*

Кріцак І.В.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
підполковник поліції,
помічник начальника Головного управління
Національної поліції в Харківській області
ORCID: 0000-0003-3530-4269
e-mail: ivan_kritsak@ukr.net*

Токар П.Т., Кріцак І.В. Фізична підготовка поліцейського як чинник професійної безпеки та протидії злочинності: кримінологічно-ціннісний вимір.

У статті розкрито кримінологічно-ціннісний потенціал фізичної підготовки поліцейського як чинника професійної безпеки та ефективної протидії злочинності в умовах воєнного стану й зростання службових ризиків. Вихідною позицією дослідження є пріоритет законності й дисципліни особового складу, зокрема нетерпимість до керування транспортом у стані сп'яніння та безумовне дотримання заходів особистої безпеки. Методологічну основу становлять міждисциплінарний підхід і наукометричний зріз фахових публікацій (опрацьовано 27 статей за матеріалами НБУВ із фокусом на проблематиці «фізичної підготовки»), що дозволило систематизувати ключові смислові блоки й виокремити практично значущі рекомендації. Наголошено на потребі перетворення інструктажів зі зброї та заходів фізичного впливу на практикоорієнтовані інструктажі-тренінги з моделюванням критичних сценаріїв, що забезпечує стійкі алгоритми дій у пам'яті поліцейського та знижує ймовірність фатальних помилок у надзвичайних ситуаціях (за П.Т. Токарем). Методологічну основу становить міждисциплінарний підхід і наукометричний зріз фахових публікацій, опрацьованих із застосуванням технік скорочитання та аудіоначитування, що дало змогу виокремити доступні й практично значущі смислові блоки для подальшої наукової систематизації. Обґрунтовано, що фізична підготовка не зводиться до «спортивності», а є професійно-прикладним ресурсом: поєднанням витривалості, сили, швидкості, самоконтролю, стресостійкості, тактичної медицини та комунікативно-вольових якостей. Запропоновано розглядати її як елемент суспільної комунікації й організаційної культури: регулярне висвітлення тренувань на офіційних ресурсах МВС/ГУНП може підсилувати довіру, мотивувати персонал і формувати візрці здорового способу життя. Концептуально підкреслено значення духовно-ціннісної парадигми («Дух–Душа–Тіло») як світоглядної опори службового покликання, що підтримує моральну стійкість і відповідальність за збереження життя. Практичне значення полягає у рекомендаціях щодо оновлення змісту занять, інструкторських практик і ціннісної профілактики ризикованої поведінки в поліції.

Ключові слова: фізична підготовка; професійна безпека; особиста безпека поліцейського; тактика самозахисту; службові ризики; тактична медицина; дисципліна; протидія злочинності; кримінологія спорту; кримінологія.

Tokar P.T., Kritsak I.V. Physical training of police officers as a factor in professional safety and crime prevention: a criminological and value-based assessment.

The article reveals the criminological and value potential of physical training of police officers as a factor of professional safety and effective counteraction to crime in conditions of martial law and increasing occupational risks. The starting point of the study is the priority of legality and discipline of personnel, in particular intolerance to driving under the influence of alcohol and unconditional compliance with personal safety measures. The methodological basis consists of an interdisciplinary approach and a scientometric analysis of professional publications (27 articles based on materials from the National Library of Ukraine were reviewed, focusing on the issue of “physical training”), which made it possible to systematize key semantic blocks and identify practically significant recommendations. It emphasizes the need to transform weapons training and physical impact measures into practice-oriented training sessions with critical scenario modeling, which ensures that police officers have stable algorithms of action in their memory and reduces the likelihood of fatal mistakes in emergency situations (according to P.T. Tokar). The methodological basis is an interdisciplinary approach and a scientometric analysis of professional publications, processed using speed reading and audio reading techniques, which made it possible to identify accessible and practically significant semantic blocks for further scientific systematization. It is substantiated that physical training is not limited to “athleticism” but is a professional and practical resource: a combination of endurance, strength, speed, self-control, stress resistance, tactical medicine, and communicative and volitional qualities. It is proposed to consider it as an element of social communication and organizational culture: regular coverage of training on the official resources of the Ministry of Internal Affairs/National Police can strengthen trust, motivate staff, and shape healthy lifestyle models. Conceptually, the importance of the spiritual-value paradigm (“Spirit-Soul-Body”) as a worldview foundation for professional calling, which supports moral stability and responsibility for preserving life, is emphasized. The practical significance lies in recommendations for updating the content of classes, instructor practices, and value-based prevention of risky behavior in the police force.

Key words: physical training; occupational safety; personal safety of police officers; self-defense tactics; occupational risks; tactical medicine; discipline; crime prevention; sports criminology; criminology.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану та зростання насильницьких ризиків для правоохоронців фізична підготовка поліцейського виявляється нерівномірною й нерідко відірваною від реальних службових сценаріїв, що підвищує ймовірність помилок у критичних ситуаціях та ускладнює забезпечення особистої безпеки. Попри декларований пріоритет законності й дисципліни, зокрема недостатньо інституалізованими залишаються практикоорієнтовані інструктажі-тренінги з моделюванням екстремальних подій і закріпленням стійких алгоритмів дій, а також ціннісно-мотиваційні механізми, що підтримують професійне покликання. Це зумовлює потребу кримінологічно-ціннісного переосмислення фізичної підготовки як професійно-прикладного ресурсу протидії злочинності й елемента організаційної культури, спрямованого на збереження життя та підвищення довіри суспільства.

Технікою скорочитання та голосового начитування ми переглянули 27 наукових фахових статей у Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського, щоб даний матеріал побачив світ (коренева сполука «фіз* підготов*» 3421–3447). В основу написання цього наукового доробку закладені найбільш зацікавлюючі, прості, доступні для сприйняття висловлювання авторів, що відображає систему/сутність нашого світосприйняття. Бачимо, що дана тема наукового дослідження є надзвичайно важливою для проведення міждисциплінарного наукового зрізу тисяч і тисяч наукових праць, щоб у найближчі роки побачили світ нові комплексні наукові праці. Даний науковий зріз, прагне скоріше за все мотивувати науковців до поглибленого дослідження даної теми, та усілякої актуалізації відеороликів, крилатих фраз, висловів видатних людей на різноманітних площадках/майданчиках і платформах. Дана інформація має на меті привнести свій вклад у розвиток нового напрямку у кримінології – кримінології спорту. Можливо даний напрям суттєво зменшить руйнівні сутності зла на планеті Земля.

Останніми роками ми активно розвиваємо такий напрям, як кримінологію. Без Бога ані до порога – так казали наші предки. Марна наука без Бога. Можливо й справді великим спортсменам допомагали здобути найвищі перемоги наполеглива праця над собою та надія на Божу підтримку/допомогу. Ми вже багато років відстоюємо концепцію «Дух Душа і Тіло» у найрізноманітніших галузях наукового знання. Біосоціальної сутності людини у XXI столітті далеко не достатньо. Комуністичні, атеїстичні часи вже давно пройшли/минули. Сьогодні, коли у людини є потреба у вищому екзистенційному, трансцендентному пізнанні, коли в Україні йде війна і ніколи не знаєш, чи доживеш до завтрашнього дня, – за таких умов важливо згадати вислів, що на війні атеїстів не має. Саме тому так важливо у спорті акцентувати на «Дух Душу і Тіло» як вихідне та основоположне начало здійснення всяких наукових пошуків та ефективної організації суспільного життя, виходячи з концепту: «У здоровому тілі – здоровий Дух». «Хто не курить і не п'є, той здоров'я береже. Але здоров'я на той світ не візьмеш. Тоді, що це означає, що – потрібно пити й курити? Ні зовсім не так. Тут потрібно стяжати вищі духовно-ціннісні начала та ідеали, скарби невмирущі, які «ні міль, ні тля не точить, ні іржа їх не нищить (від Луки 12:22-34). Це насамперед Добрі справи, адже віра без діл, без добрих справ є мертвою (Якова 2:14-17). Перед нами постало завдання актуалізувати дану тему, зробити її відповідний наукометричний зріз. Можливо таке формулювання питання когось зацікавить й інші автори напишуть більш фундаментальну наукову працю. Звідси, нами проведений відповідний наукометричний зріз/експеримент.

Фізична підготовка у всі часи була надзвичайно важливою, а особливо нині, в умовах воєнного стану, коли у будь-який час може прийтися захищати українську державу. У здоровому тілі здоровий Дух. Якщо поліцейський систематично проводить час у спортзалі, тоді неозброєним оком видно його загартованість, витримку, силу волі, Духу. І слово його настанов безперечно є більш переконливим. Саме тому фізична підготовка в умовах нинішнього дня є вельми важливою, а проведення відповідних наукових заходів – це черговий крок нагадати всім нам як важливо займатись фізичною підготовкою. Підтримуємо усіляко розвиток даної теми наукового дослідження. Сьогодні не вистачає ідеологічної/ідейної складової/роботи у колективах, щоб пропагувати фізичну зарядку щодня, вести здоровий спосіб життя, відшуковуючи цікаві/унікальні факти життя, що здатні здивувати поліцейські колективи, мотивуватимуть до подальшої інтенсивної наукової діяльності.

Метою дослідження є обґрунтування кримінологічно-ціннісного значення фізичної підготовки поліцейського як ключового професійно-прикладного ресурсу забезпечення особистої безпеки та підвищення ефективності протидії злочинності в умовах воєнного стану й зростання службових ризиків. Для досягнення цієї мети передбачено такі завдання: узагальнити наукові підходи до структури фізичної підготовки поліцейських і визначити її професійно значущі компоненти; проаналізувати ризики, пов'язані з розривом між навчальними моделями та реальними службовими ситуаціями, з акцентом на дисципліну та безпеку; обґрунтувати необхідність практико-орієнтованих інструктажів-тренінгів із моделюванням екстремальних сценаріїв; окреслити організаційні й комунікаційні шляхи зміцнення культури професійної безпеки; визначити роль духовно-ціннісної парадигми у формуванні моральної стійкості та відповідального службового покликання поліцейського.

Стан опрацювання проблематики. Проблему фізичної підготовки поліцейських в Україні досліджували переважно у прикладному та педагогічному аспектах: *В.В. Бондаренко* обґрунтовує її структуру як складову особистої безпеки поліцейських; *Ю.М. Великий та О.О. Кошелева* аналізують рівень фізичної підготовленості курсантів і потребу професійно-прикладної спрямованості занять; *В.Р. Римик* акцентує на розвитку психофізичних якостей і готовності до дій в екстремальних умовах. Суміжні напрями – тактична медицина, домедична допомога та міждисциплінарна підготовка – розглядає, зокрема, *Н.М. Марамуха*. Водночас, кримінологічно-ціннісний вимір фізичної підготовки як чинника службової безпеки, дисципліни та протидії злочинності залишається недостатньо розробленим і потребує подальших міждисциплінарних досліджень.

Виклад основного матеріалу:

Законність та дисципліна особового складу має бути на першому місці. Наголошую про недопущення керування автотранспортом у стані алкогольного сп'яніння. Особливо слід акцентувати про заходи безпеки поліцейського. Бачимо, по Україні знову кидають гранати, знову страждають поліцейські. Поліцейські мають бездоганно знати заходи безпеки (Петро Токар, шеф поліції Харкова, під час селекторної наради ГУНП в Харківській області 04.12.2025).

Під час проведення інструктажів при поводженні з вогнепальною зброєю чи застосуванні заходів фізичного впливу моделюйте ситуацію, як слід діяти за тих чи інших екстремальних умов, надзвичайних обставин. Розкажіть детально, щоб у поліцейських залишились у пам'яті заходи особистої безпеки. Бачимо, що сталося у Черкасах останніми днями. Ми не маємо права допустити подібного. (Петро Токар, під час селекторної наради ГУНП в Харківській області 28.01.2026).

Найкращий метод, щоб почати щось робити – перестати говорити і почати робити (Волт Дісней).

Авторський стиль у кримінологічній науці: між методологією та світоглядом. Кожному автору властивий свій специфічний стиль написання наукових праць (*дивись розділ з монографії «Стиль мислення – метафора та поняття» за авторством Олексія Ясь*) [1]. Недосяжним сьогодні для більшості науковців є стиль висловлювання та викладення наукового матеріалу видатним вченим у галузі кримінології Ю.В. Орловим, який для усіх нас є взірцем та прикладом для наслідування. Ми схильні сьогодні, в епоху турбулентності, – до «простоти». Не даром кажуть – «великі істини приховані/народжуються у простоті». Нам до вподоби стиль викладення міркувань/висловлювань завідувача відділу кримінологічних досліджень (*Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України*) М. Г. Колодяжного, кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника, який за знаннями та рівнем/якістю наукової публікаційної активності вже давно досяг рівня професора. В цьому аспекті заслуговують на увагу висловлювання автора на захисті дисертаційного дослідження В.В. Журавля на тему: «Кримінологічна характеристика та запобігання самовільному залишенню військової частини або місця служби» на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі права. Тут *М.Г. Колодяжний* зауважує, що «дослідник як скальпелем, під яким розуміється складний кримінологічно-алегоричний інструментарій, розкриває гнійник соціального організму української держави, українського суспільства, яким є різноманітні порушення законності у військовій сфері», йдеться про так зване СЗВЧ – самовільне залишення військової частини. Це яскравий феномен негативних соціальних явищ, що відбиває/відображає і прорахунки державної політики, і недбальство, що проявляло керівництво нашої держави, керівництво Міноборони за багато років, – починаючи з 1991 року. СЗВЧ – це не лише про боягузтво і легкодухність. Це більше про ті прорахунки, про ті злочинні недоліки політиків, яких уже не має з нами. Ми вимушені називати речі своїми іменами, адже кримінолог це, насамперед, дослідник подібний до хірурга або патологоанатома. Він констатує, він вказує, він сигналізує. Недарма кримінологію називають сигналізуючою наукою (*за радянським кримінологом І.І. Карпечем*). Вчений говорить, що дисертанту вдалося віднайти ті білі плями, заповнити відповідні прогалини/лакуни своїм дослідженням. Від командира, від атмосфери психологічної у військових підрозділах, залежить дуже багато, адже військовослужбовці, – як діти у садочку. Вони дуже часто йдуть за командиром. Якщо командир цінує життя та здоров'я підлеглих там дуже мало СЗВЧ, там і повага, і взаємопідтримка, там є ротація належна, там є справедливе надання відпусток, матеріально-технічне забезпечення тощо [2].

До вподоби нам також ідея комплексності, яку розвиває М.Г. Колодяжний у намаганні отримати/здобути ступінь доктора юридичних наук. Комплексність, – з особистого спілкування з вченим повністю відповідає божественній парадигмі й нанизується на призму/полотно/матрицю духовно-ціннісної концепції праворозуміння, що особливо відродно. Адже досі людиноцентристський механізм (*за видатним вченим української держави у галузі прав людини П.М. Рабіновичем*) [3; 4] надзвичайно заповнив наукову сферу, зрештою наскільки, що ми забули за богоцентризм. Тому, особливо в умовах нинішньої російсько-української війни та 35-річчя відходу від атеїзму прийдеться знову нагадати про надважливу ідею, що впродовж віків допомагає відповісти на найважливіше питання нашого життя: «Як спастись?», «Як спасти свою безсмертну душу?». Ще раз, відродно і приємно те, що *М.Г. Колодяжний* сьогодні намагається пізнати/написати/осмислити високі юридичні/правові та державницькі матерії через призму/матрицю духовно-ціннісної концепції праворозуміння, яку *І.В. Крицак* пропагує/досліджує/розвиває вже багато років у рамках нового напрямку – кримінології, біблеїстики, бібліотерапії, що використовується у вищій школі, в особистих розмовах, спілкуванні у колективах, при читанні лекцій та проведенні семінарських занять більше ніж 20 останніх років, що загалом має сьогодні дієву функцію і роль для підняття бойового духу, здійснення подальших наукових пошуків й досліджень.

Кримінологічні міркування І.В. Кріцака стосовно того, що кримінолог подібно, як скальпелем у руках хірурга оперує соціальну дійсність, розкриває ті проблеми, про які частіше за все намагаються замовчувати. Науково-дослідна лабораторія чи взагалі будь-яка діяльність вченого подібна операційній – лише не тілесній, а словесній. Тут здійснюється оперативне начало завдяки слову: «В начале было Слово, и Слово было у Бога, и Слово было Бог» (Іоанна 1:1). Наче скальпелем, вчений оперує з допомогою натхнення, самовідречення, внутрішнього стану душі, подвигів, які вдалось пронести крізь усе життя; відректись від широкого, згубного шляху світу цього, який веде до погибелі, а не осягнення Небесного. Не можна забувати про першопричину буття, Бога, який допомагає людині не втратити орієнтир у житті, вибудовувати необхідні грані словесного заради вічного (Іван Кріцак) [5, с. 443].

Духовну свободу слід особливо берегти, і перебувати, творити у Дусі, єдності з Богом, оперуючи словом, як скальпелем, досліджуючи дедалі нові смисли загальнодержавної свідомості з розкриттям ритмів життя, історичної дійсності з прогнозуванням майбутнього. Таким чином, ми здатні виконати високу історичну місію і роль, призначення; можемо зректись стереотипів, комплексів, психологічних травм, завданих гріхом, по-справжньому зцілитися. На генному рівні людська природа є досить немічною. Перебування у святості, підкріпленій практикою усвідомлення залежності, може дати вихід з подібних станів «падкого», щоб кожному своїм чином прославляти Бога [6, с. 112].

У рамках індивідуального підходу: з кожною людиною важливо розмовляти особисто, відповідаючи на її запитання й допомагаючи знайти шлях змін у міру власних можливостей і сил. Як і в медицині, в одних пацієнти помирають, в інших виживають. Різницю тут творить не лише професіоналізм, а й внутрішній стан – коли лікар не лише діє механічно, а молиться Богові, щиро переживає за кожного хворого, відає всі знання, уміння й навички у вищі руки. У такі моменти він перестає відчувати себе головним, стає лише скальпелем у руках Бога. Так само художник, створюючи картину, усвідомлює, що він – лише пензлик у Його руках. Цей принцип можна перенести в будь-яку сферу діяльності: коли людина покладається не лише на власні сили, а й на вищу мету, кількість «жертв» – тих, кого ми випадково скалічили чи розчарували, – стає значно меншою. Це особливо важливо для викладача/тренера. Це вчитель, який формує уми молодого покоління. Його завдання – бути прикладом для наслідування, ідеалом, на лекціях якого студенти надихаються, прагнуть зростати. Коли педагог чи практик працює не просто як професіонал, а як покликаний, коли він усвідомлює свою місію як служіння, тоді його праця приносить справді великі, глибокі та добрі плоди [7, с. 167].

Комплексна та інноваційна модель фізичної підготовки Збройних сил Французької Республіки як чинник забезпечення боєздатності. Систематичний розвиток та удосконалення будь-якої якості передбачає застосування новітніх засобів та методів фізичної підготовки воїнів, що забезпечують надалі ефективне вирішення завдань військово-професійної діяльності [8, с. 148]. Особливістю системи ФП ЗС Французької Республіки є її комплексність та індивідуальний підхід до кожного військовослужбовця. Програми тренувань адаптуються залежно від специфіки підрозділу, виду ЗС та конкретних завдань, що стоять перед ним. Такий гнучкий підхід дає змогу максимально ефективно використовувати фізичний потенціал кожного військовослужбовця та забезпечує високий рівень боєздатності армії загалом. Крім того, унікальність системи підготовки полягає у постійному вдосконаленні та оновленні методик тренувань. Французькі військові активно співпрацюють з провідними спортивними організаціями, науково-дослідними установами та міжнародними партнерами, щоб залишатися на передовій лінії у сфері фізичної підготовки. Таке прагнення до інновацій забезпечує армії Франції можливість ефективно реагувати на нові виклики та загрози, підтримуючи високий рівень боєготовності [9, с. 125]. Загалом, система фізичної підготовки ЗС Франції втілює в собі величезний досвід, інноваційні підходи та високі стандарти. Вона не лише готує військовослужбовців до виконання їхніх обов'язків, але й сприяє формуванню сильної, дисциплінованої та морально-стійкої армії, що може ефективно впоратися з будь-якими викликами та загрозами. Система фізичної підготовки ЗС Французької Республіки є важливим елементом національної оборонної стратегії, що поєднує багатовіковий досвід, сучасні наукові досягнення та інноваційний підхід. Це робить її однією з найефективніших і найпрогресивніших у світі, забезпечуючи надійний захист національних інтересів Франції. Отже, розглядаючи систему фізичної підготовки ЗС Французької Республіки, важливо визначити, що це більше, ніж просто програма тренувань чи набір вправ. Це складна багатокомпонентна

система, що втілює в собі десятиліття досвіду, традиції та постійне прагнення до вдосконалення. Однією з ключових особливостей є комплексний підхід до фізичної підготовки, що охоплює не лише аспекти фізичної сили та витривалості, але й морально-психологічну стійкість та бойовий Дух. Це створює фундамент для ефективного виконання завдань у будь-яких умовах [9, с. 127].

Від шкільного фізичного виховання до професійної готовності: інноваційні підходи до збереження здоров'я та безпеки в умовах воєнних і соціальних викликів. Сучасні тенденції розвитку суспільства потребують від педагогів пошуку інноваційних шляхів і методів реалізації освітнього процесу в загальноосвітніх закладах середньої освіти [10; 11]. Окрім того, пандемії, дистанційне навчання та активні бойові дії в різних регіонах України потребують перегляду навчальних програм й адаптації до контингенту, із яким проводяться заняття фізичною культурою. Значна кількість внутрішньо переміщених осіб; великий відсоток дітей, які втратили батьків; діти, які мають певні психологічні проблеми – усе це позначається на їхньому здоров'ї [12]. Ці всі фактори потрібно враховувати під час занять фізичною культурою. Адже йдеться не лише про фізичний стан школярів, а й психологічне здоров'я. Тому, плануючи заняття, важливо враховувати не лише вікові особливості фізичного розвитку, а й соціальні фактори учнів [13, с. 40].

У результаті екстракції змісту англomовних наукових статей Н.М. Марамухою виявлено, що автори єдині у думці про необхідність навчання студентів наданню першої допомоги. При цьому методи підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури та спорту до надання першої допомоги можна поділити на такі групи: *теоретична підготовка* – вивчення теоретичних основ надання першої допомоги, основних правил безпеки та алгоритмів розпізнавання небезпечних ситуацій, тестування знань; *практична підготовка* – відпрацювання практичних навичок на манекенах та інших студентах під керівництвом інструкторів; *моделювання ситуацій* – створення сценаріїв нещасних випадків та відпрацювання певних дій за цими сценаріями; *наочні методи* – використання відео- та аудіо матеріалів та інших інструментів; *інтерактивні методи* – використання симуляційних тренажерів, комп'ютерних програм та застосунків; спілкування у компетентній професійній спільноті – проведення онлайн та офлайн вебінарів, курсів та класів; методи підтримки – кураторство процесу навчання з надання першої допомоги з боку тьюторів або викладачів [14, с. 110].

У дисертації Т. Бугері «Міжпредметні зв'язки у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів» визначено структурні компоненти готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності: *мотиваційний* (інтерес та позитивне ставлення до реабілітаційної діяльності; ставлення до людини як цілісності; потреба в самореалізації й професійному саморозвитку); *морально-ціннісний* (дотримання норм моральності й моральної культури, етичних норм поведінки в процесі здійснення професійних функцій; чуйність, емпатія); *когнітивний* (знання з професійно зорієнтованих дисциплін для побудови індивідуальних реабілітаційних програм; знання різних методик та засобів реабілітаційної діяльності; способів пошуку та структурування інформації на інтегративних засадах й аналізу конкретної професійної ситуації); *комунікативний* (сформованість уміння контактувати з пацієнтами й колегами, з будь-якої ситуації виходити з позицій гуманності й милосердя); *діяльнісно-практичний* (володіння методами організації фізреабілітаційної діяльності, планування завдань і способів їх вирішення в майбутній професійній діяльності в напрямку поставлених цілей; уміння й навички фізреабілітаційної діяльності); *креативний*, пов'язаний з проявом творчих можливостей, участі в науково-дослідній діяльності [15].

Методи підготовки фахівців фізичної культури і спорту до надання першої допомоги, узагальнені Н. М. Марамухою, доцільно трансформувати для системи підготовки поліцейських як комплексну медико-тактичну складову професійної готовності. Йдеться про поєднання теоретичної підготовки (алгоритми домедичної допомоги, безпека на місці події), практичних тренувань (відпрацювання навичок зупинки кровотечі, СЛР, евакуації поранених), моделювання службово-бойових ситуацій, використання відео й цифрових симуляторів, навчання в професійній спільноті та постійний інструкторський супровід. Структурні компоненти професійної готовності, визначені Т.М. Бугері, у поліцейській освіті набувають такого змісту: *мотиваційний* – усвідомлення цінності збереження життя; *морально-ціннісний* – гуманність і відповідальність; *когнітивний* – знання тактичної медицини; *комунікативний* – взаємодія з постраждалими та колегами; *діяльнісно-практичний* – впевнене застосування навичок у стресових умовах; *креативний* – здатність діяти нестандартно в критичних ситуаціях.

Недостатній рівень фізичної підготовленості поліцейських як чинник службових ризиків. Фізична підготовка співробітників Національної поліції України складається з двох основних компонентів – загальної фізичної підготовки й тактики самозахисту та особистої безпеки. Програму загальної фізичної підготовки спрямовано на розвиток і вдосконалення рухових якостей та навичок, необхідних як у щоденній службі, так і в екстремальних умовах. Вона охоплює витривалість, силу й швидкість, що дають змогу ефективно переслідувати правопорушників, переважати в силових сутичках під час їх затримання та долати різні перешкоди. Окрім того, курсанти опановують методи самоконтролю фізичного стану під час навантажень і засвоюють практичні прийоми самозахисту й забезпечення особистої безпеки [16; 17]. Також, останнім часом збільшилася кількість випадків, коли працівники поліції фізично не в змозі впоратися зі злочинцями, що призводить до катастрофічних наслідків. Спостереження свідчать, що основною причиною таких випадків часто є недостатня фізична, психологічна й технічна готовність поліцейських до застосування відповідних засобів фізичного впливу, вивчених у ЗВО. Тому поліцейські повинні мати відповідний рівень професійної підготовленості, що характеризується значним комплексом показників [18]. За цих умов головною особливістю системи фізичної підготовки має стати розвиток здатності фахівця до перебудови власної системи професійної діяльності на основі відповідного рівня тренуваності з урахуванням рівня функціонального стану, сформованості особистісних характеристик, якісної оцінки ситуацій та вибору шляхів їх вирішення в умовах об'єктивних нормативних обмежень [19, с. 65].

За словами М.М. Перегінець та інших авторів, до основних завдань фізичної підготовки військовослужбовців можна віднести: – підвищення загальної фізичної підготовленості шляхом розвитку та покращення фізичних якостей; – вдосконалення професійно-прикладних навичок з пересування та орієнтування на пересіченій не знайомій місцевості подолання природних та штучних перешкод; – підвищення опірності організму до впливу зовнішніх факторів; – формування готовності військовослужбовців до дій в екстремальних умовах; – підвищення бойової злагодженості підрозділів [20, с. 173]. Недостатній рівень фізичної підготовленості працівників Національної поліції України прямо підвищує службові ризики, адже знижує їхню здатність ефективно діяти в силових, стресових та екстремальних ситуаціях. Попри наявність системи загальної фізичної підготовки й навчання самозахисту, на практиці часто виявляється розрив між навчальними навичками та реальними вимогами служби. Причини проблем криються не лише у фізичній слабкості, а й у недостатній психофізичній, технічній і ситуаційній готовності. Сучасні дослідження підкреслюють, що фізична підготовка має бути професійно спрямованою, адаптивною та орієнтованою на дії в екстремальних умовах, із розвитком витривалості, сили, швидкості, стресостійкості та вміння швидко перебудовувати поведінку відповідно до обстановки. Отже, фізична підготовка – це вже не просто спортивна складова, а ключовий елемент особистої безпеки поліцейського і ефективності всієї службової діяльності.

Фізична підготовка поліцейських як складова професійної спроможності та об'єкт суспільної комунікації. Ю.М. Великий, О.О. Кошелева за результатами проведеного тестування встановлено, що курсанти другого курсу мають нижчі показники фізичної підготовленості у порівнянні із курсантами першого року навчання, що свідчить про недостатню ефективність діючої в ЗВО системи фізичної підготовки. Професіографічний аналіз основних видів поліцейської діяльності слідчого НПУ дозволив визначити пріоритетні фізичні якості, що необхідно розвивати в курсантів для успішного виконання посадових обов'язків слідчого. Аналіз науково-методичної літератури та результати власних досліджень дають підставу для визначення наступних шляхів удосконалення фізичної підготовки курсантів: – забезпечення професійно-прикладної спрямованості занять з фізичної підготовки, для чого необхідно: регулярно проводити моніторинг працелаштування випускників, визначити професійно значущі фізичні та психофізичні якості для виконання посадових обов'язків, добрати фізичні вправи та види спорту, що мають прикладне значення, встановити оптимально співвідношення засобів загальної та професійно-прикладної фізичної підготовки за роками навчання, включити до програм фізичної підготовки спеціальні тести й нормативи для оцінки рівня розвитку професійно значущих фізичних та психофізичних якостей; – активізація (оздоровчо-рекреаційної рухової активності) та (спортивно-масової роботи) у ЗВО в позанавчальний час шляхом організації роботи оздоровчих груп та секцій з видів спорту, що особливо цікавлять здобувачів; – проведення спортивних змагань, та спортивно-масових заходів, що мають професійно-прикладну спрямованість; – створення сприятливих умов для самостійних

занять здобувачів, для чого доцільно щоденно надавати їм час для занять фізичними вправами на спортивних спорудах ЗВО, забезпечити курсантів обсягом знань, необхідних для самостійного планування занять фізичними вправами; – формування мотиваційно-ціннісного ставлення здобувачів до регулярних занять фізичними вправами та здорового способу життя; – впровадження інноваційних технологій в процес фізичної підготовки курсантів [21, с. 78].

Слід відверто визнати: рівень висвітлення фізичної підготовки поліцейських поки що не відповідає реальній суспільній значущості. У медіа епізодично з'являються сюжети про участь правоохоронців у спортивних заходах чи тренуваннях у вихідні, однак системного уявлення про щоденну роботу над витривалістю, силою, координацією та навичками особистої безпеки громадськість фактично не має. У результаті формується спрощене й подекуди викривлене бачення фізичної готовності працівників Національної поліції України. Фізична підготовка – це базовий елемент професійної спроможності поліцейського, без якого неможливі, ані безпечне затримання правопорушника, ані ефективні дії в екстремальних умовах, ані збереження власного здоров'я під час служби. Саме тому важливо не лише вдосконалювати саму систему тренувань, а й робити її більш відкритою та зрозумілою для суспільства. У цьому контексті доцільно рекомендувати системі професійної підготовки МВС України, зокрема на рівні окремих регіонів (ГУНП в областях) активніше використовувати офіційні сайти та соціальні мережі для регулярного оприлюднення відеоматеріалів із занять спортом і спеціальної фізичної підготовки поліцейських. Такі матеріали виконували б одразу кілька важливих функцій: підвищували б довіру громадян, засвідчували б реальний рівень вимог до особового складу та формували б позитивний приклад здорового способу життя й професійної дисципліни.

Структурно-компонентна модель професійної компетентності: від фізичної терапії до поліцейської діяльності. За твердженням Я. Суворової професійна компетентність майбутнього фахівця з фізіотерапії охоплює систему знань та професійних вмінь за фахом, а також передбачає сформованість професійно важливих якостей фахівця, що сприяють ефективному здійсненню професійної діяльності. Вчена пропонує виокремлювати у структурі професійної компетентності науково-методичні, особистісні, медико-біологічні, реабілітаційні, терапевтичні та психолого-педагогічні компетентності; також виокремлено групи професійно-важливих якостей – моральні, комунікативні, когнітивні, емоційно-вольові [22].

У дослідженнях Д. Вороніна професійна компетентність розглядається як інтегральна характеристика діяльності фахівця, що включає *когнітивний* (володіння спеціальними знаннями), *операційний* (здатність до реалізації на практиці отриманих знань через систему спеціальних умінь і навичок) та *операційний* (інтеріоризація системи професійних цінностей) компоненти. Також вчений виокремлює такі компетентності фахівця фізичної реабілітації: *методична* (організаційно-технологічна) – володіння різними методами та засобами фізичної реабілітації з використанням ґрунтовних знань фізіології, біомеханіки, біохімії; *інформаційно-аналітична* – володіння інформаційними технологіями, здатність критично оцінювати інформацію; *дослідницька* – володіння сучасними методами і технологіями дослідження у галузі фізіотерапії та ерготерапії; *управлінська* – володіння методами і прийомами керування власною професійною діяльністю; *валеологічна* – володіння валеологічними практиками (масаж, загартування, самомасаж тощо); *освітня* – усвідомлена здатність до професійного та особистісного розвитку, вдосконалення професіоналізму; *правова* – володіння нормативно-правовою базою у галузі фізіотерапії та ерготерапії; *психолого-педагогічна* – володіння знаннями психології та педагогіки та застосування їх у професійній діяльності; *культурна компетентність* – знання специфіки національних традицій та систем оздоровлення різних груп населення; *здоров'язберігаюча* – розуміння традицій збереження здоров'я власного і пацієнтів [23].

Професійна компетентність поліцейського, подібно до моделі фахівців з фізичної терапії у працях Я. Суворова та Д. Вороніна, розглядається як інтегрована система знань, практичних умінь, цінностей і професійно важливих якостей, що забезпечують ефективне виконання службових завдань. У структурі компетентності поліцейського доцільно виокремити: *когнітивну* (знання законодавства, тактики, психології), *операційну* (уміння діяти в реальних і екстремальних ситуаціях), *ціннісно-мотиваційну* (службова етика, відповідальність), *комунікативну* (взаємодія з населенням і колегами), *психологічну та емоційно-вольову стійкість*, а також *правову, інформаційно-аналітичну, управлінську та здоров'язберігаючу* компетентності. Ключовими професійно важливими якостями поліцейського є *моральність, самоконтроль, стресостійкість, рішучість, критичне мислення та здатність до безперервного професійного розвитку*.

Висновки. У повсякденному житті ми забуваємо про Дух, про Благодать, яка може нас покривати, у якій можемо робити/творити багато добрих справ. У спорті усвідомлення такого конструкту є неабияк важливим. З боку теології, вислів «Бог є Дух» (Іоанна. 4:24), який є начало всьому, який є Творець і ім'я якого любов. Дух – це первинне поняття, яке не можна визначити, як не можна визначити що таке простір, час, чи що таке, наприклад, точка/крапка. Бог має нематеріальну, невидиму й вічну природу. Він не обмежений тілом, формою чи простором, не підлягає фізичним законам і не може бути зображений матеріальними образами. Як Дух, Бог є всюдисущий і перевершує створений світ. Тому поклоніння Йому має бути не зовнішнім, релігійним або обрядовим лише формально, а внутрішнім, щирим і духовним – «у дусі та в Істині», тобто з вірою, правдивістю та глибоким сердечним зверненням до Нього. «Бог є Дух, і ті, хто поклоняється Йому, повинні поклонятися в дусі й Істині» (від Іоанна 4:24).

І Я благаю Отця, і дасть вам іншого Утішителя, щоб з вами перебуватиме навіки, Духа істини» (Ів. 14:15–17). Саме у Дусі, у Благодаті, у гарному настрої, ми можемо робити/творити великі справи. У Дусі ми можемо перемагати. Дух – це Благодать, яка покриває нас. Слова Апостола Павла: «все можу в Тім, Хто мене підкріплює, в Ісусі Христі» (до Филип'ян 4:13). «Все можу в укріплюючому мене Ісусі». Духовна сила, що виходила від Апостола Петра була настільки сильна і велика, що навіть тінь його, падаючи на хворих, які лежали на вулиці, зцілювала їх (Діяння апостолів 5, 15). Апостоли мертвих воскрешали, хворих зціляли, бісів виганяли живучи на Землі. Найбільша влада, що існує у цьому світі впродовж 2-х тисячолітньої християнської історії належить не державно-політичним діячам, а саме єпископам, та священникам, коли читаємо слова з Євангелія «Кому прости те гріхи, тим будуть прощені, а кому залишите, тим будуть залишені» (від Івана 20:23).

Святий Ігнатій Богоносець писав: «Де єпископ – там і Церква». І не просто будь-який єпископ, а той, який стоїть у єдності з канонічним православ'ям, з канонічною Церквою, адже він буде рукопокладати священників, які матимуть найбільшу владу на Землі – відпускати людські гріхи. Саме тому нам так важливо сьогодні прибігати до щоденного покаяння, знайти свого духівника, якому зможемо відкрити душу, сповідувати свої гріхи.

Особливий приклад для ГУНП в Харківській області, – поліцейський Харківського РУП № 2 – Владислав Руднев, чотириразовий чемпіон Європи, шестикратний чемпіон світу з бойового самбо, девізом якого є і «Неможливе – можливе» [24]. Владислав Руднев – глибоко віруючий поліцейський Харківщини, який закінчив ХНУВС, (курсант та магістр ХНУВС з 2013–2018 рр.), якого добре пам'ятаємо, займає першість у спорті впродовж багатьох років. Побажавмо Владиславу більших успіхів і нових перемог. Треба бачити, з яким запаленим серцем він біжить до священника, до Храму Божого, до ікон, щоб розповісти про нову перемогу, щоб подякувати Господу. «Мороз по коже і сльози» викликають такі особисті-поліцейські за яких молимося, щоб Господь допомагав їм на кожному кроці. Саме тому так важливо, щоб при кожному ГУНП в областях був Храм-часовня, у кожній будинковій споруді, де сьогодні перебувають/працюють поліцейські має бути облаштована кімната з іконами, щоб за будь-яких обставин можна було поставити воскову свічу і попросити Господа нових перемог над злочинністю, злочинним світом. Саме Ікона є орієнтиром у нашому житті, щоб не схибити. Пам'ятаймо, що земна Церква є войовничою, тобто такою, що воює зі злом, несправедливістю, неправдою, а небесна Церква в особі багатьох святих і праведників, які жили на Землі, є торжествуючою, переможною. Саме їх ми просимо про допомогу, благаємо про поміч, щоб вони допомогли, підтримали, наставили. Церква щодня молиться за воїнство Христове. Поліцейських, які захищають внутрішній фронт також можемо назвати воїнством христовим, адже вони щодня ризикуючи життям охороняють суспільство/соціум, подібно як Янголи Охоронці стережучи суспільний порядок і безпеку громадян. Чого лише коштує життя, через нещодавнє резонансне вбивство чотирьох поліцейських з Черкаської області, що сколихнуло правоохоронну систему та суспільство загалом останніми днями. Якщо не буде поліцейських та інших правоохоронних структур – матимемо хаос і безладдя. Охороняти право, або сам концепт/конструкт правоохорони – це девіз усіх осіб, які добровільно стали на цей шлях. Прокурори, судді, адвокати, але найбільша, лєвова частка, безперечно, серед усіх правоохоронних структур належить поліцейським. Кожен поліцейський повинен бути всесторонньо розвинутою людиною/особистістю. У його арсеналі, філософії та риторики спілкування має бути найрізноманітніша інформація, щоб настановити людину від зла, коли вже не має часу читати багато книг, а потрібно діяти в екстремальних умовах, щоб переконати суїцидала у тому, щоб не вчиняти самогубство, щоб пожертвувати своїм найдорожчим – життям, чи здоров'ям, щоб спасти людину.

Загалом, фізична підготовка поліцейського є ключовою умовою особистої безпеки, професійної надійності та ефективної протидії злочинності, адже саме вона забезпечує здатність діяти впевнено в силових, стресових і загрозливих ситуаціях. Вона має бути професійно-прикладною, системною й наближеною до реальних службових сценаріїв, поєднувати розвиток сили, витривалості та швидкості зі стресостійкістю, тактичною медициною та чітким знанням заходів особистої безпеки. Водночас, фізична готовність нерозривно пов'язана з дисципліною, відповідальністю несення служби, формуючи не лише фізично витривалого, а й морально стійкого працівника Національної поліції України, здатного зберігати життя – своє і громадян – у найскладніших умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ясь О. Історик і стиль. Визначні постаті українського історіописання у світлі культурних епох (початок XIX – 80-ті роки XX ст.): Монографія: У 2 ч. / за ред. В.А. Смолія. К.: НАН України. Ін-т історії України, 2014. Ч. 1. 587 с.
2. Засідання разової спеціалізованої ради НДІ ВПЗ. Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності. Захист дисертації Журавля Віталія Володимировича на тему: «Кримінологічна характеристика та запобігання самовільному залишенню військової частини або місця служби». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bLRJfgd8h4o>.
3. Про право і справедливість | Magnificus: проф. Петро Рабінович. Апокрифи фільму ч. 1. Сповіді юристів. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=AIKcWoxJIVM>.
4. Наукова школа і натхнення | Magnificus: проф. Петро Рабінович. Апокрифи фільму ч. 2. Сповіді юристів. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=YB9Z9oZqedg>.
5. Ковальов І.В., Сокуренько В.В., Гладкова Є.О., Шатрава С.О., Кріцак І.В. Тактики і стратегії протидії злочинності як перспективний напрям наукових досліджень О.М. Бандурки та О.М. Литвинова: духовно-ціннісні аспекти проблеми. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 12. 2022. С. 442–446. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/135>.
6. Кріцак І.В. Гріховна свобода чи свобода без гріха з кримінологічних/державницьких позицій: який шлях обрати? *Гендерна політика в умовах воєнного стану: правовий вимір*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції 15 червня 2023 р. Науково-дослідний інститут публічного права. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. С. 108–117.
7. Кріцак І. В. Необхідність проведення теолого-правового тренінгу крізь призму біблеїстики та бібліотерапії для правоохоронців у рамках кримінології. *Актуальні питання права та соціально-економічних відносин: збірник наукових статей*. Кропивницький: Вид-во ЦІРЮЛ, 2025. Вип.1. (7). У 3 т, Т. 1. С. 140–170.
8. Романчук С.В. Фізична підготовленість – як складова успішного виконання завдань за призначенням (на прикладі фахівців інженерних військ) / С.В. Романчук, В.А. Ожаревський, Я.А. Панькевич, І.А. Колінько, В.В. Пилипчак, О.В. Мелешенко, Р.М. Сенік. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2024. Вип. 7. С. 147–154. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.7\(180\).30](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.7(180).30).
9. Петрачков О.В., Беліков І.О., Вербин Н.Б., Фіногенов Ю.С. Система фізичної підготовки збройних сил французької республіки: особливості, зміст та структура підготовки. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2024. Вип. 7. С. 124–129. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.7\(180\).25](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.7(180).25).
10. Томашук О. [та ін.]. Інноваційні підходи до організації фізичного виховання школярів. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура*. № 42. 2024. С. 31–35. DOI: <https://doi.org/10.15330/fcult.42.31-35>.
11. Griban G., Prontenko K., Yavorska T. [et al.]. Non-traditional means of physical training in middle school physical education classes. *International Journal of Applied Exercise Physiology*. 2019. № 8(3.1). Р. 224–232. DOI: <https://doi.org/10.30472/ijaep.v8i3.1.656>.
12. Индика С.Я., Белікова Н.О. Фізична активність та соціально-демографічні характеристики безробітних в умовах воєнного стану в Україні. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Фізична культура і спорт*. Вип. 4(190). 2025. С. 36–42. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.04\(190\).07](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.04(190).07)

13. Дух Т., Дунець-Лесько А, Кішак М. Ефективність легкоатлетичних засобів у процесі фізичної підготовки учнів старшого шкільного віку. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2025. № 2. С. 39–44. DOI: <https://doi.org/10.29038/2220-7481-2025-02-39-44>.
14. Марамуха Н.М. Перспективні концепти підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2024. Вип. 7. С. 106–113. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.7\(180\).22](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.7(180).22).
15. Бугеря Т.М. Міжпредметні зв'язки у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Луганськ, 2009. 22 с.
16. Бондаренко В.В. Особливості фізичної підготовки працівників підрозділів патрульної поліції. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури*. 2017. Вип. 8 (90). С. 11–15. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/20167>.
17. Ягодзінський В.П. Методика розвитку фізичних якостей курсантів-десантників засобами кросфіту у процесі фізичного виховання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2020. 257 с.
18. Римик В.Р. Спеціальна фізична підготовка із спрямованим розвитком психофізичних якостей майбутніх поліцейських: дис. ... д-ра філос.: 017. Львів, 2024. 229 с.
19. Римик В., Римик Р, Хашалов Ф. Зміни показників фізичної підготовленості курсантів Національної академії внутрішніх справ. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. 2025. № 2. С. 64–70. DOI: <https://doi.org/10.32782/2221-1217-2025-2-19>.
20. Перегінець М.М., Кузнецова Л.І., Долженко Л.П., Черних П.В. Фізична підготовленість як складова частина підготовки військовослужбовців. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2024. Вип. 6. С. 172–179. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.6\(179\).32](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.6(179).32).
21. Великий Ю.М., Кошелева О.О. Фізична підготовленість курсантів з во з спеціфiчними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2024. Вип. 6. С. 75–81. DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.6\(179\).13](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.6(179).13).
22. Суворова Я. Структура та зміст професійної компетентності майбутнього фахівця з фізичної терапії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія «Педагогічні науки: реалії та перспективи»*. 2018. Вип. 62. С. 194–198. URL: <https://enpuir.udu.edu.ua/entities/publication/92389c95-3494-45b5-a580-3a8ad7038a8b>.
23. Воронін Д. Є. Модель формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2008. № 1. С. 173–183.
24. «Неможливе – можливе»: з таким гаслом по життю йде харківський поліцейський Владислав Руднев та підкорює нові вершини. 31 грудня 2025 року. URL: <https://hk.npu.gov.ua/news/nemozhlyve-mozhlyve-z-takym-haslom-po-zhyttiu-ide-kharkivskyi-politseiskyi-vladyslav-rudniev-ta-pidkoriaie-novi-vershyny>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.12.2025

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації: 5.03.2026

© Токар П.Т., Крішак І.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0